

Programma vrijetijdseconomie Gemeente Bergen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In het Economisch Programma 2030 van de gemeente Bergen worden kansen geschetst voor recreatie en toerisme. De gemeente ziet toerisme als een belangrijke sector die bijdraagt aan werkgelegenheid en zorgt voor voldoende voorzieningen voor haar inwoners. Kortom, toerisme draagt bij aan een prettig woon- en leefklimaat in Bergen.

In het economische programma 2030 wordt toerisme als belangrijke groeisector benoemd. Op nationaal niveau groeit toerisme sterk, door een toename van zowel buitenlandse als binnenlandse toeristen. De gemeente Bergen wil hier passend op in spelen. Toeristische ontwikkeling vraagt wel nadrukkelijk om kaders voor een passende ontwikkeling. Toeristische ontwikkeling moet plaatsvinden in balans met leefbaarheid en natuur en landschap.

Om de kansen van toerisme te gaan verzilveren is een koers nodig die samen met de stakeholders (ondernemers, terreinbeherende organisaties, vrijwilligersorganisaties, dorpsraden, toeristisch platform etc.) wordt uitgezet. De gezamenlijke koers geeft aan wat passende ontwikkelingen zijn die bijdragen aan het versterken van de sector en aan de leefbaarheid. Maar ook een stip op de horizon die de samenwerking tussen de gemeente en het toeristische veld en inwoners organiseert. Het is tijd om samen met de sector de gewenste ontwikkeling en samenwerking nieuw leven in te blazen. Dit programma vrijetijdseconomie is een uitwerking van het economische programma 2030 en biedt de handvatten voor toeristische ontwikkeling!

1.2 Totstandkoming programma

Gedegen feitenbasis

De gemeente wil dat het nieuwe programma vrijetijdseconomie gebaseerd is op een gedegen feitenbasis en niet op aannames en meningen. Daarom zijn verschillende cijfers, feiten en (beleids)documenten verzameld en met een frisse blik geanalyseerd. Er is tevens een analyse uitgevoerd van de toeristische druk op de gemeente en er is een SWOT-analyse gemaakt. De SWOT brengt speerpunten en opgaven in beeld waar Bergen met prioriteit aan gaat werken. Het totaal van de analyses heeft geresulteerd in hoofdstuk 2: Bergen in beeld.

Richtinggevend beleid

In hoofdstuk 3 staan de ambities weergegeven waar de gemeente naar streeft en de concrete doelen die we willen behalen. De uitwerking daarvan in speerpunten en opgaven staat in hoofdstuk 4.

Omdat de gemeente ook graag samen met ondernemers en maatschappelijke organisaties aan de slag gaat, staat in hoofdstuk 5 een uitnodigingskader weergegeven. Dit omvat de spelregels voor toeristische ontwikkeling. Initiatiefnemers kunnen hier lezen wat in de ogen van de gemeente kansrijke en passende initiatieven zijn. Tot slot staan in hoofdstuk 6 de acties per speerpunt uitgewerkt in een programma vrijetijdseconomie. Dit zijn feitelijk de handen en voeten van de visie, waar opgaven concreet gemaakt worden, zowel voor de gemeente als overige stakeholders.

Gedragen resultaat

De visie is op initiatief van de gemeente gestart, maar de gemeente wil graag intensief optrekken met de belanghebbenden in de sector. Het document zou richtinggevend moeten zijn voor alle belanghebbenden en de uitvoering van het programma wordt in gezamenlijkheid opgepakt. Daarom is het creëren van draagvlak voor de visie een belangrijk onderdeel geweest tijdens de totstandkoming ervan. Op verschillende manieren zijn de belanghebbenden tijdens het proces betrokken.

- Elf vertegenwoordigers van het toeristisch-recreatieve veld zijn geraadpleegd in zogenaamde verkennende gesprekken (zie bijlage 1). Deze gesprekken zijn een belangrijke basis geweest voor de SWOT-analyse en daarmee de speerpunten.
- Ondernemers (horeca, verblijfsrecreatie, dagrecreatie, watersport) zijn betrokken bij een onderzoek naar de aantrekkelijkheid van hun voorziening op doelgroepen (leefstijlen). Er is een bezoek gebracht aan hun bedrijf of ze hebben de mogelijkheid gehad een online test in te vullen over hun bedrijf.
- Stakeholderbijeenkomst: op 25 mei 2021 vond een stakeholdersbijeenkomst plaats. Bij de online bijeenkomst waren 40 personen aanwezig, exclusief vertegenwoordiging van de gemeente en de adviseurs van Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd. Gedurende de bijeenkomst werden de uitgangs-

punten (ambities, doelen en speerpunten) bij de stakeholders getoetst en werd hen gevraagd welke acties een plek in het uitvoeringsprogramma moeten krijgen.

- Bestuurlijke betrokkenheid: het gemeentebestuur is op verschillende manieren betrokken bij het opstellen van dit programma. De portefeuillehouder is intensief betrokken in alle stappen van het project. Afgevaardigden van alle fracties van de gemeenteraad zijn ook uitgenodigd en als toehoorder aanwezig geweest bij de stakeholderbijeenkomst van 25 mei jl.

1.3 Context

Samenhang met beleid en projecten in de regio

De gemeente Bergen werkt op het vlak van vrijetijdseconomie nauw samen binnen diverse regionale en internationale verbanden:

- **Regio BGMM;** in BGMM werken de gemeentes Bergen, Gennep en Mook en Middelaar samen binnen drie programmalijnen: landschap, infrastructuur en cultuurhistorie. Vanuit dit programma vrijetijdseconomie landen acties in deze samenwerking, maar ook andersom; de wensen vanuit de samenwerking BGMM hebben, indien relevant, een plek in dit programma.
- **Regio Noord-Limburg;** In de regio Noord-Limburg werken 8 gemeentes samen. Zij werken aan de propositie 'De Gezondste Regio', onder andere op het thema vrijetijdseconomie (programmalijn Toerisme en Leisure). Vanuit de investeringsagenda wordt concreet gewerkt aan:
  - Vitalisering van vakantieparken
  - Vitale dagrecreatie
  - Vrijtijdslandschappen
  - Cross-overs
  - Effectieve regiomarketing

Veel acties die voortvloeien uit het programma vrijetijdseconomie, kunnen verknoopt worden met de regionale ambities.

- **Dynamic Borders;** Bergen werkt o.a. binnen het project Dynamic Borders samen met de gemeentes Gennep, Boxmeer, Cuijk (per 1-1-2022 Land van Cuijk), Weeze en Goch. Het doel van de samenwerking is om de west/oost verbinding te versterken. Het project verkeert anno 2021 in een afrondende fase, maar er wordt onderzocht of er een mogelijkheid is om een tweede tranche in te richten, waarin nieuwe projecten ingediend kunnen worden die de samenwerking versterken.
- **Transitie en BIO-Plan Nationaal Park De Maasduinen:** er ligt een opgave voor het Nationaal Park om te transformeren/uitbreiden tot regionaal landschap. Het bijbehorende uitvoeringsplan (Beheer-Inrichting en Ontwikkelingsplan / BIO-Plan) geeft hier verdere invulling aan en voor de financiering van de plannen wordt binnen Noord-Limburg samengewerkt. Voor uitvoering werken de gemeentes Venlo, Gennep en Bergen de andere nationale parken in Limburg samen (de Meinweg en de Groote Peel). De ambitie en het plan worden langs toeristische ontwikkelingen gehouden. Deze moeten in lijn zijn met de ambities voor het Nationaal Park.

Samenhang met beleid en projecten in Bergen

- **Omgevingsvisie Bergen:** de tien ambities en het uitvoeringsprogramma uit de omgevingsvisie, worden geplaatst in de context van dit programma vrijetijdseconomie. In deze visie worden enkele recreatieve concentratiegebieden aangewezen. Dit zijn Landgoed de Hamert, Reindersmeer / Leukermeer en omgeving en Bleijenbeek en omgeving.
- **Gebiedsontwikkeling Bleijenbeek;** uitgangspunt van de gebiedsontwikkeling Bleijenbeek is dat het landgoed duurzaam doorontwikkeld en in stand gehouden wordt. De voorziene ontwikkelingen versterken de al stevige landschappelijke en cultuurhistorische attractiviteit van de gemeente Bergen, en zorgen ervoor dat er nog meer mogelijkheden komen om hiervan te genieten. De ontwikkelingen op Landgoed Bleijenbeek worden in dit programma vrijetijdseconomie aangegrepen als mogelijke koppelkans.
- **Maaspark Well;** Deze gebiedsontwikkeling biedt kansen voor het versterken van het toeristisch-recreatieve aanbod, zowel op het gebied van dagrecreatie (ontwikkeling Seurenheide, watersport, routegebonden recreatie) als verblijfsrecreatie. Ontwikkelingen binnen Maaspark Well worden in dit programma vrijetijdseconomie aangegrepen als mogelijke koppelkans.
- **EnergieLandgoed Wells Meer;** in dit programma vrijetijdseconomie wordt uitgegaan van de mogelijkheid tot het koppelen van aanbod die een directe relatie heeft tot het energielandgoed (routes en een bezoekerscentrum) en wordt het energielandgoed als kans gezien om meer duurzame ontwikkelingen te stimuleren en om op termijn een geïnteresseerde doelgroep aan te trekken.

2 Bergen in beeld

In dit hoofdstuk wordt de gemeente Bergen in beeld gebracht op het vlak van vrijetijdseconomie. Het gaat om onderstaande analyses:

- Het DNA van Bergen;
- De huidige omvang van de vrijetijdseconomie in Bergen;
- De toeristische druk in de gemeente
- SWOT-analyse

2.1 Het DNA van Bergen

In deze paragraaf staan we stil bij het DNA van Bergen, de kenmerken die de gemeente Bergen typeren, op het gebied van vrijetijdseconomie.

De Maas en de Maasduinen

De bijzondere natuur is het meest kenmerkend voor de gemeente Bergen. Het gebied De Maasduinen strekt zich uit over de gehele gemeente. De Maasduinen vormen de langste rivierduingordel in Europa en zijn gevormd door opstuiwend zand uit de Maasdelta. Het gebied heeft de status van Nationaal Park en is een grote trekpleister voor de regio. Het gebied, met deelgebieden als Bleijenbeek, het Reindersmeer, 't Quin, de Afferdse heide en de Hamert, heeft ongekeerde aantrekkingskracht op vogelaars, mountainbikers, wandelaars, fietsers, ruiters, menners etc. Het Nationaal Park is voor inwoners een belangrijke reden om zich te vestigen in de gemeente en voor bezoekers is het vaak de 'reason to travel'. De gemeente heeft de laatste jaren, in samenwerking met andere terreinbeheerders, veel geïnvesteerd in goede recreatieve routestructuren, waardoor het Nationaal Park goed beleefbaar is. Ook zijn er drie mooie ontvangstlocaties ingericht, waaronder een bezoekerslocatie.

De Maas, de Maasplassen en de Maasoeveren, zijn ook erg attractief voor inwoners en gasten van de gemeente Bergen. Voor watersporters is het Leukermeer, waar twee havens gevestigd zijn, een aantrekkelijke plek. Het feit dat er tussen Wellerlooi en Bergen snel gevaren mag worden, is daarbij een grote plus. Wandelaars en fietsers trekken van nature ook graag naar het water. Op veel plekken kan langs de Maas en langs het Leukermeer gefietst en gewandeld worden en op enkele plekken zijn mooie rustpunten ingericht (o.a. de loswal bij Aijen en het Leukermeer).

De voorgenomen herstructurering van de Maasheggen, de eeuwenoude heggen die van oorsprong veel aanwezig waren in het Maasdal, zorgen ervoor dat het landschap nog aantrekkelijker wordt en dat de verhalen van dit gebied nog meer zichtbaar worden.

De bijzondere ligging

De gemeente Bergen heeft een erg bijzondere ligging, die de inwoners, het landschap en het dagelijks leven in het gebied beïnvloedt. De gemeente ligt in het smalle gebied tussen de Maas in het westen en Duitsland in het oosten en was van oudsher wat geïsoleerd. Het landschap en de cultuur is onder-

scheidend, de mensen hebben een streekeigen tongval en dialect, er is veel (vrijtijds)aanbod waar Duitse invloeden in herkenbaar zijn en het reizen naar het gebied en uit het gebied is bijzonder doordat de Maas of de Duitse grens overgestoken dienen te worden. Een bezoek aan de gemeente Bergen voelt daardoor bijna als een bezoek aan het buitenland.

Lieflijke dorpen en uitnodigend buitengebied

De gemeente Bergen kent de kernen Afferden, Nieuw Bergen, Bergen, Aijen, Siebengewald, Well en Wellerlooi. De dorpen zijn klein en er heerst een ontspannen sfeer. Mensen groeten elkaar op straat en zijn gastvrij richting bezoekers. In het buitengebied liggen mooie boerderijen, akkers waarop streekeigen producten geteeld worden en zijn veel kruisen en kappellen zichtbaar, die wijzen op de katholieke achtergrond van veel inwoners. Er zijn veel verhalen te vertellen over de dorpen, de inwoners en het buitengebied. Onder andere over de hertogdommen en graafschappen, WOII, over het boerenleven en het leven met en aan de Maas.

2.1.1. Het DNA van Bergen

Typisch voor Bergen zijn samenvattend de volgende kenmerken:

- **De unieke natuur:** een schakering van Maas, Maasdal met Maasheggen en uiterwaarden, tot de hoger gelegen Maasduinen en haar heide en bossen. Op een korte afstand is dit landschap zeer aantrekkelijk en goed beleefbaar dankzij routes en voorzieningen aan deze routes;
- **De bijzondere ligging:** die ervoor zorgt dat Bergen als een stukje buitenland in Nederland aanvoelt;
- **Een uitnodigende sfeer die aanspoort tot ontdekkingen:** gemoedelijkheid en gastvrijheid van de inwoners, historische bebouwing en akkers, nodigen uit om de verhalen daarachter te ontdekken.

2.2 Omvang vrijetijdseconomie Bergen

In deze paragraaf beschrijven we de omvang en ontwikkeling van de vrijetijdseconomie in gemeente Bergen. Aan bod komen:

- De werkgelegenheid;
- Omvang toeristische overnachtingen;
- Omvang dagrecreatieve bezoeken;
- Omvang van het aanbod;
- De bestedingen in de vrijetijdseconomie van Bergen.

2.2.1 Werkgelegenheid

In totaal is er werkgelegenheid voor 4.300 FTE in Bergen. Gemeente Bergen telde in 2019 370¹ FTE aan werkgelegenheid in de toeristisch-recreatieve sector. De toeristisch-recreatieve sector is dus goed voor 9% van de totale werkgelegenheid in Bergen (landelijk 7,5%). In Bergen is de toeristisch-recreatieve sector van bovengemiddeld belang als gekeken wordt naar de werkgelegenheid. Seizoenswerk is waarschijnlijk maar gedeeltelijk meegerekend, gezien de peildatum van 1 april; dan zijn veel seizoen werkers nog niet aan de slag. De afgeleide werkgelegenheid is niet inbegrepen in deze percentages.

Voor de gemeente Bergen geldt een afname van 5% tussen 2015 en 2019, terwijl de werkgelegenheid in Noord-Limburg toenam in die periode.

2.2.2 Omvang toeristische overnachtingen

Uit de gegevens over de geheven verblijfsbelasting in de gemeente Bergen blijkt dat in 2019 357.000 overnachtingen plaatsvonden in de gemeente Bergen. In dit cijfer zijn ook de overnachtingen van arbeidsmigranten inbegrepen. Dat is een kleine daling van 2.000 overnachtingen ten opzichte van 2017. In dat jaar werden 359.000 overnachtingen gerealiseerd. De gemiddelde bezetting in Bergen is lager dan elders in Noord-Limburg.

Prognose

Het NBTC prognosticeert tussen 2017 en 2030 een groei van het aantal overnachtingen van inkomend toerisme (vooral uit Europa) van 50%. Met name het aantal Duitse gasten zal groeien, met 100%. Zij verwachten dat binnenlands toerisme groeit met 27%. Onder invloed van Covid-19 is de vraag naar watersportactiviteiten flink gegroeid, zijn korte vakanties in eigen land populair, wordt een meer authentieke/lokale beleving gezocht en is duurzaamheid een thema dat van consumenten meer aandacht krijgt dan voorheen. De verwachting is dat deze trends deels blijvend zijn .²

1) Bron: Stichting LISA. Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten op de peildatum 1 april.

2) Nederlandse vakantiemarkt 2030, Trends & Tourism

2.2.3 Omvang dagrecreatieve bezoeken

Het inzichtelijk maken van de omvang van dagrecreatieve bezoeken is complex. In 2019 bracht ZKA Leisure Consultants het rapport Economische betekenis VTE uit. Daarin zijn enkele gegevens opgenomen die richting geven. De aantallen zijn echter schattingen, gedaan op basis van deskresearch en aangevuld met interviews en enquêtes.

Voor Bergen wordt in dat rapport uitgegaan van 2,8 miljoen dagrecreatieve bezoeken in 2017. Bergen is in Noord-Limburg geen grote speler als het gaat om dagrecreatie. De gemeenten die grote dagrecreatieve bedrijven huisvesten (Horst aan de Maas), of waar veel winkelaanbod is (Venlo en Venray), accommoderen beduidend meer dagrecreanten. Bergen ziet meerwaarde in regionale samenwerking op het vlak van aanbodontwikkeling en promotie van dagrecreatie, zodat gebruik gemaakt kan worden van elkaars sterktes.

Uit het rapport van ZKA Leisure Consultants blijkt dat routegebonden dagrecreatie het meest omvangrijke type activiteit is in Bergen; maar liefst 89% van alle dagbezoeken is een routegebonden activiteit. Uit het trendrapport 2020 blijkt dat buitenrecreatie activiteiten (waar routegebonden dagrecreatie onder valt), met € 3,50 per persoon per activiteit, de laagste bestedingen met zich meebrengen. Het hoge percentage routegebonden dagrecreatie zorgt daarmee voor een relatief lage gemiddelde besteding in Bergen door dagrecreanten.

Bezoeken aan natuurgebieden

Naar verwachting vinden de routegebonden bezoeken grotendeels plaats in Nationaal Park De Maasduinen. Het NBTC-NIPO Research deed uitvoerig onderzoek naar het bezoek aan natuurgebieden in Limburg (NBTC-NIPO Research, 2017). Enkele resultaten worden hier weergegeven.

Nationaal Park De Maasduinen (exclusief Landgoed Arcen, Ravenvennen en Zwart Water) trok in 2016 590.000 unieke Nederlandse bezoekers, goed voor zo'n 1,25 tot 1,5 miljoen bezoeken aan het Nationale Park. Buitenlandse bezoekers werden niet onderzocht, terwijl het Nationaal Park ook veel Duitse gasten aantrekt.

Nationaal Park De Maasduinen werd gemiddeld met een 8,1 gewaardeerd. Ter vergelijking: gemiddeld werden de natuurgebieden in het onderzoek gewaardeerd met een 7,9. Uit het onderzoek blijkt daarnaast dat de bestedingen in Nationaal Park De Maasduinen 40% lager liggen dan het gemiddelde van de Limburgse natuurgebieden. De reden hiervoor ligt waarschijnlijk in parkeergelden, die in Nationaal Park De Maasduinen niet geheven worden.

2.2.4 Omvang aanbod

Het totaal aan toeristisch-recreatieve aanbod in Bergen omvat 89 voorzieningen. Deze aanbodlijst is gebaseerd op gegevens vanuit de gemeente Bergen, aangevuld met waarnemingen door Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd.

Tabel 2.1 Aanbod toerisme en recreatie gemeente Bergen

Categorie	Aantal	Omschrijving
Verblijfsrecreatie	45	Omvat het aanbod voor overnachtingsmogelijkheden
Horeca	29	Fastfood, catering, zaalverhuur en bezorgdiensten zijn <i>niet</i> meegenomen
Dagrecreatie	13	Recreatieve voorzieningen en dagactiviteiten
Jachthavens	2	Jachthavens met vaste ligplaatsen, plaatsen voor passanten (al dan niet om te overnachten)
Totaal	89	

In Bergen zijn 45 verblijfsrecreatieve accommodaties gevestigd. De ondernemers gaven in het onderzoek aan dat zij gezamenlijk 7.782 slaapplekken aanbieden. Er zijn tamelijk veel campings. Zij vertegenwoordigen veruit het grootste aandeel slaapplekken, 90% van het totaal. 61% Van de slaapplekken op campings zijn vaste plekken en 39% zijn toeristische plekken. Bergen heeft daarmee kwantitatief een mooi aanbod voor de vaste en de toeristische gast.

Bij enkele verblijfsrecreatieve bedrijven zijn er twijfels over de vitaliteit.³ Het betreft in alle gevallen bedrijven met (bijna) uitsluitend vaste gasten. In totaal vertegenwoordigen deze bedrijven 26% van het totale aantal slaapplekken in de gemeente Bergen.

Er spelen enkele grootschaligere verblijfsrecreatieve ontwikkelingen in Bergen. Als deze daadwerkelijk doorgang vinden, neemt het aantal slaapplekken toe met 13% en het aantal overnachtingen, naar schatting, met 37 – 50%.

Ook zijn er in Bergen 29 horecazaken, twee jachthavens met 678 ligplaatsen, en 13 dagrecreatieve voorzieningen gevestigd. Bergen is een goede uitvalsbasis voor de talrijke grotere dagrecreatieve voorzieningen in de omgeving, zoals attracties, het winkel- en museale aanbod in Venlo etc.

Typering van het aanbod

De belangrijkste conclusie uit het aanbodonderzoek dat verricht is ten behoeve van dit programma is dat het aanbod, gemiddeld genomen, wat eenzijdig is en zich richt op de consument die gemiddeld wat minder besteed. Ook is een deel van het aanbod verouderd. Dat deel bevindt zich aan het einde van de product-life cycle en daarmee niet toekomstbestendig. Het Leukermeergebied trekt een eigen doelgroep. Op doelgroepen wordt verder in dit rapport dieper ingegaan.

2.2.5 Bestedingen

In onderstaande tabel geven we de economische betekenis van verblijfs- en dagrecreatie weer. Gesteld kan worden dat de bestedingen een ondergrens zullen kennen van € 33 mln. en een bovengrens van € 44,2 mln.

Tabel 2.2 Bestedingen dagrecreatie en verblijfsrecreatie Bergen

	Aantallen	Besteding per activiteit/dag	Totaal
Dagrecreatie	2,8 mln. ⁴	€ 11,81 ⁵	€ 33 mln.
Verblijfsrecreatie	357.000 ⁶	€ 31,30 ⁷	€ 11,2 mln

Ontwikkeling van de bestedingen

De bestedingen hangen samen met de cijfers van dagbezoeken en overnachtingen en met het aanbod. Het aanbod is de laatste jaren niet significant veranderd. Op basis hiervan kan ervan uitgegaan worden dat bestedingen wat teruglopen.

2.3 Toeristische druk

Toeristische ontwikkeling moet plaatsvinden in balans met leefbaarheid en natuur en landschap. Daarbij is inzicht in de toeristische druk van belang. De toeristische druk staat hieronder weergegeven voor verblijfs- en dagrecreatie.

Verblijfsrecreatie

Toeristische druk geeft informatie over de aanwezigheid van bezoekers in relatie tot de bestemming. We drukken deze uit in drie parameters:

- **Bezoekersintensiteit:** verhouding aantal overnachtingen per inwoner. Deze is voor Bergen 357.000 : 13.085 = 27 overnachtingen per inwoner per jaar;
- **Bezoekersdichtheid:** verhouding aantal overnachtingen per km² per jaar. Deze is voor Bergen 357.000 : 110 = 3 overnachtingen per km² per jaar.
- **Verhouding inwoner/toerist:** Bergense verblijfsaccommodaties bieden 7.782 slaapplekken aan. Bergen heeft 13.085 inwoners. Bij volledige bezetting van de verblijfsaccommodaties is de verhouding in Bergen 63% inwoner en 37% toerist.

De vraag is nu natuurlijk of dit veel of weinig is. De intensiteit is voor Bergen best hoog te noemen. 27 overnachtingen per inwoner is vergelijkbaar met de drukste plekken op de Veluwe (Brummen en Montferland). Ter vergelijking, toeristische hotspots zoals de gemeente Veere (284) of Texel (199) zijn echter nog significant hoger. Echter, omdat de toeristen in Bergen vooral buiten de kernen verblijven en hun activiteiten in de natuur ontplooiën, geeft de bezoekersdichtheid een beter beeld. De spreiding van de toerist over de (omvangrijke) ruimte geeft een cijfer van 3 overnachtingen per km² per jaar.

3) Bron: vitaliteitsonderzoek Noord-Limburg

5) Toeristische Trendrapportage Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2020, gemiddelde besteding per dagrecreatieve activiteit.

4) Economische Betekenis VTE Noord-Limburg, ZKA Leisure Consultants 2019

7) Continue Vakantie Onderzoek 2020, besteding per vakantiedag per persoon in Noord-Limburg

6) Gegevens verblijfsbelasting gemeente Bergen 2019

Bergen 'scoort' qua dichtheid vergelijkbaar met een gemeente uit de Achterhoek of het Gelderse rivierengebied.

Dagrecreatie

Van dagrecreatie zijn minder bruikbare cijfers voorhanden. Wel is concrete informatie beschikbaar over het Nationaal Park. Onderstaande parameter geeft inzicht in de bezoekenintensiteit en -dichtheid van het Nationaal Park De Maasduinen : ⁸

- **Bezoekenintensiteit:** Het gaat om 1,25 – 1,5 miljoen bezoeken (inwoners en (dag)toeristen) op jaarbasis.
- **Bezoekdichtheid:** Het Nationaal Park is 4200 hectare groot, dat geeft een dichtheid van 351 bezoeken per hectare per jaar. Daarmee bevindt Nationaal Park De Maasduinen zich in de categorie van de 5 natuurgebieden waar de bezoekdichtheid het laagste is (lager dan 500 bezoekers per ha) van alle natuurgebieden in de provincie Limburg.

Conclusies omvang en toeristische druk Bergen

In dit hoofdstuk zagen we dat toerisme en recreatie is van grote betekenis voor de gemeente Bergen. De gemeente is afhankelijk van de sector, en de sector is ook in verhouding tot andere gemeentes in Nederland omvangrijk. Het behouden van de huidige positie is niet vanzelfsprekend, en er zijn enkele indicatoren die erop wijzen dat de gemeente Bergen met de stakeholders aan de slag moet om deze positie minimaal te handhaven.

2.4 SWOT-analyse

De SWOT geeft weer wat de sterke en zwakke punten zijn van het toeristisch-recreatief product van de gemeente Bergen. Dit is de interne analyse en betreft aspecten waar de gemeente zelf invloed op uit kan oefenen. Ook staan de kansen en bedreigingen weergegeven vanuit de omgeving (de externe analyse). Kansen en bedreigingen bevinden zich buiten de invloedssfeer, maar hierop kan worden ingespeeld.

Om tot de SWOT-analyse te komen werden de volgende acties ondernomen:

- Een bronnenstudie is uitgevoerd naar verschillende cijfers, feiten en (beleids)documenten.
- Elf organisaties die actief zijn in het toeristisch-recreatieve veld zijn geraadpleegd in verkennende gesprekken.
- Met diverse ondernemers zijn korte gesprekken gevoerd over sterktes, zwaktes, kansen en uitdagingen. Deze gesprekken zijn tijdens de bedrijfsbezoeken (in het kader van het leefstijlonderzoek) gevoerd.

De SWOT-analyse staat aan de basis aan de speerpunten, die in hoofdstuk 5 van het programma vrijetijdseconomie benoemd worden.

SWOT-analyse vrijetijdseconomie Bergen

Interne analyse - Sterktes	Externe analyse – Kansen
S1. Nationaal Park De Maasduinen is een sterke troef; Nationale Parken hebben een bijzondere aantrekkingskracht. Het Nationaal Park is vaak de 'reason to travel' voor toeristen en recreanten en voor inwoners de reden waarom ze er wonen.	K1. De komst van nieuwe verblijfsrecreatieve mogelijkheden in Bergen zorgt voor nieuwe dynamiek, kwaliteit en meer gasten. Dat resulteert in meer bestedingen.
S2. Er is veel aanbod op het vlak van bewegen / sporten in de openlucht. O.a. golf-, paardrijd-, wandel- en fietsmogelijkheden zijn goed van kwaliteit en talrijk.	K2. Kleinschalig en authentiek aanbod, ook bij particulieren en agrariërs, is in trek.
S3. De Maas, het Leukermeer en Seurenheide bieden een bijzondere beleving voor watersporters en zwemmers.	K3. De verwachting is dat de vraag naar buitensportactiviteiten en regio's die dit kunnen bieden, onder invloed van corona, nog enkele jaren verhoogd blijft.
S4. Bergen is een sterke speler op het gebied van routegebonden dagrecreatie.	K4. Onder invloed van corona zullen volgens diverse trend forecasts meer doelgroepen blijvend bereid zijn om in Nederland op vakantie te gaan. Met name doelgroepen die het thema duurzaamheid omarmen zijn kansrijk. Het energielandgoed biedt een kans om dit concreet in te vullen.
S5. Er is draagvlak voor toerisme en recreatie onder inwoners. Zij dragen daarnaast bij aan een positieve beleving door het uitdragen van hun trots en gastvrijheid.	K5. De vraag naar watersport en beleefbare natuur is al enkele jaren groeiend. De ontwikke-

8) NBTC NIPO Research (2016). Bezoekersonderzoek natuurgebieden Limburg 2016.

<p>S6. Er is veel energie op het vlak van vrijetijdseconomie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het team van de gemeente Bergen werkt aan toerisme, wordt gezien als coöperatief en initiatiefrijk; • Er zijn enkele zeer sterke lokale ondernemers en andere initiatiefnemers gevestigd in Bergen die willen meedenken en meebouwen; • Inwoners van de gemeente zijn middels de goed georganiseerde dorpsraden goed te bereiken en te mobiliseren. <p>S7. Het gebied heeft een sterke eigenheid. Er zijn veel verhalen te vertellen over de historie en het heden. Evenementen kunnen dit verlevendigen.</p> <p>S8. De ligging ten opzichte van Duitsland maakt dat er een groot en vaak nog onbenut afzetgebied is en dat toeristen en recreanten van Bergen gemakkelijk dit 'buitenland' kunnen bezoeken. Dit levert een extra beleving op.</p> <p>S9. De regio biedt veel dagrecreatie mogelijkheden, aanvullend aan Bergen.</p>	<p>K6. Het ontwikkelen van aantrekkelijke mogelijkheden om langs het water te wandelen sluit goed aan bij het gewenste bezoekersprofiel.</p> <p>K7. De ontwikkeling van de Maasheggen en de door Brabant aangevraagde UNESCO-status bieden extra kansen voor profilering van de gemeente Bergen, in samenhang met de BGMM-gemeentes en gemeentes aan de andere kant van de Maas.</p> <p>K8. De regionale samenwerkingen (Nationaal Park De Maasduinen, BGMM, Noord-Limburg, Dynamic Borders) bieden veel (potentiële) mogelijkheden om bij de uitvoering en/of financiering van dit programma gezamenlijk op te trekken, waardoor slagkracht vergroot wordt.</p>
--	--

Interne analyse - zwakke punten	Externe analyse - bedreigingen
Z1. Kwaliteitsniveau van het aanbod is op sommige plekken ondermaats. Met name enkele verblijfsaccommodaties blijven achter op kwaliteit.	B1. De demografische samenstelling in Bergen resulteert erin dat bedrijven in het algemeen: <ul style="list-style-type: none"> • Het lastiger vinden om jongeren te werven voor vakantiebanen. De matige bereikbaarheid van het gebied met OV draagt hieraan bij; • Weinig aanbod hebben voor de jeugd, dat raakt de inwoners én gasten; • Moeilijk opvolging vinden en daarom soms het bedrijf staken.
Z2. Het volledige bestedingspotentieel van fietsers en wandelaars wordt, naar verwachting, niet benut. Met name de horeca lijkt niet (voldoende) te profiteren van fietsers en wandelaars.	B2. Bedrijfsovernames of het starten van een recreatief bedrijf is moeilijk indien men afhankelijk is van externe financiers (banken). Dit is niet uniek voor Bergen overigens.
Z3. Ruimtelijke procedures met de gemeente werken vertragend. Beleidskaders staan ontwikkelingen deels in de weg.	B3. Mobiliteit, en dan m.n. de verhouding tussen verkeer en hun functie (doorgaand- of bestemmingsverkeer) op de N271 en secundaire wegen, is een aandachtspunt. Stakeholders ervaren drukte en de weg tussen Aijen en Bergen verdient aandacht.
Z4. Regionale samenwerking komt op het vlak van toeristische promotie niet goed van de grond. Er is bij de belanghebbenden een sterke behoefte aan samenwerking op het vlak van promotie.	B4. De recreatieve bestedingen door inwoners in de gemeente zijn waarschijnlijk laag. De gemiddeld inkomen in Bergen is 8,5% lager dan het landelijke gemiddelde. ⁹
Z5. Samenwerken tussen ondernemers gaat niet vanzelf, terwijl er wel behoefte is.	B5. Een sectorale benadering van toerisme en recreatie, kan ervoor zorgen dat natuur en landschap onvoldoende belicht worden.
Z6. Het huidige aanbodprofiel van de verblijfsrecreatie en horeca in Bergen is qua beleving voor leefstijlen in de leefstijlvinder tamelijk eenzijdig en gericht op doelgroepen met een wat laag gemiddeld bestedingsprofiel.	B6. Het landschap staat onder druk door klimaatverandering en recreatiedruk. In het Nationaal Park zelf zijn weinig mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen.
Z7. Zowel de werkgelegenheid in toerisme en recreatie, het aantal overnachtingen als (waarschijnlijk) het aantal dagbezoeken in Bergen daalt licht sinds 2015.	

9) Inkomen per gemeente en wijk, CBS 2017

	<p>B7. Dagrecreanten ervaren de lusten, maar dragen onvoldoende bij aan instandhouding van de kwaliteit van het landschap en de voorzieningen.</p> <p>B8. Er is (te) weinig levendigheid in de dorpen. Het aantal winkels in de kleine dorpen loopt terug en er is weinig horecagelegenheid van goede kwaliteit. In Mosaïque en in de dorpen, is leegstand. In de omgevingsvisie is hier aandacht voor.</p>
--	---

3 Visie

Stip op de horizon: *De gemeente Bergen positioneert zich de komende jaren als 'het hart van de Maasduinen'. Toeristen en inwoners kunnen dit beleven met kwalitatief, aantrekkelijk en onderscheidend aanbod dat in balans is met de leefbaarheid en leefomgeving.*

3.1 Ambitie

De gemeente ziet de vrijetijdseconomie als een kansrijke sector om actief op in te spelen. Toerisme is (inter)nationaal gezien sterk groeiend en het DNA van de gemeente Bergen is in toenemende mate gewild bij (potentiële) bezoekers. Dit biedt kansen voor het kwalitatief versterken van de sector, wat effect heeft op de vitaliteit in de gemeente. Toeristische ontwikkeling vraagt echter ook om extra aandacht voor de balans met de leefbaarheid en de leefomgeving.

Het Economisch Programma Bergen 2030 omvat ambities voor de vrijetijdseconomie. Deze ambitie is tweeledig:

- **Economisch:** toerisme draagt bij aan een toename van de bestedingen en werkgelegenheid;
- **Vitaliteit:** het behouden of verhogen van het voorzieningenniveau in de gemeente en hiermee de vitaliteit en het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven.

Toeristische ontwikkeling vindt in Bergen plaats op een passende manier. In totaliteit draagt toerisme bij aan de leefbaarheid voor inwoners en doet het geen afbreuk aan natuur en landschap. Dit Programma Vrijetijdseconomie zet daarom in op kwalitatieve ontwikkeling; we willen de kwaliteit van bestaande voorzieningen verbeteren en de bestedingen laten toenemen.

3.2 Doelen

Toerisme ontwikkelt in balans

De gemeente stuurt op balans door kaders te stellen aan passende ontwikkeling en hierin samen met o.a. dorpsraden, ondernemers en natuurorganisaties invulling aan te geven. Er is aandacht voor recreatieve zoning, in het bijzonder in het Nationaal Park en op andere plekken waar sprake is van waardevolle natuur. Inwoners en ondernemers zijn trots op hun gebied en gastvrij naar bezoekers.

Ontwikkeling aanbod

Het aanbod in de gemeente Bergen is voldoende aanwezig, van kwaliteit, toekomstbestendig en divers. Voor verblijfsrecreatie en dagrecreatie gelden de onderstaande doelen:

- **Verblijfsrecreatie:** kwalitatieve ontwikkeling staat voorop. Het streven is om de bezettingsgraad van de huidige accommodaties met 10% te laten toenemen in 2025.
- **Dagrecreatie:** ook voor dagrecreatie kiezen we voor kwalitatieve ontwikkeling. Daggasten besteden in 2025 40% meer dan in 2020, door de aanwezigheid van kwalitatief en beleefbaar aanbod.

Zichtbaarheid

NP De Maasduinen staat hoger op de ranglijst van bekende merken in Nederland. Kortom, de zichtbaarheid van wat dit gebied te bieden heeft is bij de doelgroep sterk toegenomen.

Samenwerking

Aan de ambities en doelen in dit programma wordt met elkaar gewerkt. Dat betekent dat beleid wordt uitgevoerd in samenwerking met en door het toeristisch-recreatieve veld en maatschappelijke organisaties.

De doelen uit deze paragraaf worden uitgewerkt in concrete speerpunten, opgaven in hoofdstuk 4 en acties in hoofdstuk 6.

4 Speerpunten en opgaven

In dit hoofdstuk staan (strategische) speerpunten centraal. Deze speerpunten komen voort uit de SWOT-analyse.

Speerpunten zijn uitdagingen waar de gemeente met prioriteit aan gaat werken om de doelen zoals verwoord in dit beleid te realiseren. Daartoe is het zaak om de sterktes te benutten, zwaktes te versterken, in te spelen op kansen en bedreigingen af te weren. Hieronder staan de speerpunten en de opgaven per speerpunt weergegeven.

4.1 Toekomstbestendig, divers en voldoende aanbod

In de gemeente Bergen wordt gewerkt aan een evenwichtig palet aan toeristisch recreatief aanbod, wat zorgt voor levendigheid en welvaart in de gemeente.

De gemeente streeft naar kwalitatieve ontwikkeling van verblijfsrecreatie. De gemeente wil samen met de sector kwaliteitsverbetering organiseren en verloedering op specifieke plekken voorkomen en tegen gaan. Meerdaags verblijf wordt ook aantrekkelijker door passend toeristisch aanbod, bijv. door seizoensverlenging met verhuurobjecten. Specifieke doelgroepen die (ook) actief zijn in de schouderseizoenen zoals golfers, sportvissers, watersporters en paardensporters, bieden daar kansen voor. Bergen zet in op kansrijke (nieuwe) doelgroepen met eigentijdse concepten. Bij voorkeur binnen het bestaande aanbod. De reeds geplande verblijfsrecreatieve uitbreidingen zullen zorgen voor voldoende extra capaciteit voor de komende jaren.

De regio is voor de gemeente Bergen van groot belang als het gaat om dagrecreatieve voorzieningen. Binnen het regionaal dagrecreatief aanbod focust de gemeente Bergen zich op het profileren van haar eigen DNA, door focus op buitenrecreatie. Er is nog winst te behalen, door te werken aan een beter beleefbaar en divers dagrecreatief aanbod. Routes bieden een goede mogelijkheid om beleving toe te voegen.

Het omzetpotentieel van de ruwweg 359.000 overnachtingen en 2,9 miljoen dagbezoeken wordt nu niet volledig benut. Er dient aanvullend (commercieel) aanbod ontwikkeld te worden om deze kans te verzilveren. Het ontwikkelen van evenementen ten behoeve van levendigheid, horeca-aanbod op logische plekken, dagrecreatie en kleinschalige agrarische (agrotourisme) of particuliere initiatieven is daarbij nodig. Dorpsraden kunnen ook actief betrokken worden bij aanbodontwikkeling. Bijvoorbeeld evenementen in een dorpskern dragen ook bij aan de beleving, mits dit ook goed aansluit/aanvullend is op de doelgroep en het toeristisch profiel van de gemeente Bergen.

Specifiek voor de horeca geldt dat ook kwaliteitswinst te halen is. Bedrijven zijn in veel gevallen verouderd, missen beleving en de online zichtbaarheid ontbreekt vaak. Ook de ligging van de locaties kan veel beter aansluiten op drukke plekken en routegebonden recreatie.

Ook liggen er kansen om aan te sluiten bij de gebiedsontwikkeling van het Energielandgoed Wells Meer en Maaspark Well. Het is van belang dat het toeristisch veld aansluiting vindt met deze gebiedsontwikkeling en dat de kansen ook daadwerkelijk benut gaan worden.

Opgaven

De opgaven die dit speerpunt verder invullen zijn:

- Kwaliteitsverbetering van het horeca- en verblijfsrecreatieve aanbod;
- Beleefbaar maken van het toeristisch profiel met dagrecreatieve voorzieningen, gericht op kansrijke doelgroepen;
- Benutten koppelkansen met o.a. Energielandgoed Wells Meer, transitie Nationaal Park en Maaspark Well.

4.2 Een goede balans tussen vrijetijdseconomie en de leefomgeving

De gemeente Bergen herbergt veel waardevolle natuur. Met name Nationaal Park De Maasduinen, de Maas en haar oevers en de (veelal nog te realiseren) Maasheggen zijn belangrijk voor het behoud en de ontwikkeling van het landschap en hebben tegelijkertijd veel aantrekkingskracht op recreanten en toeristen. We willen de 'kroonjuwelen van Bergen' inzetten om de toeristische ambities te bereiken. Tegelijkertijd zijn we ons bewust van mogelijke negatieve impact van de aanwezige bezoekers. Deze willen wij zo klein mogelijk houden. Voordat actief gestuurd kan gaan worden is goed inzicht nodig in waar het dan te druk is en welke overlast er ontstaat. Met behulp van drukmonitoring, reeds geplande zonerings, voorlichting, aanbodontwikkeling op de juiste plekken en ondersteunende marketing kan een optimum bereikt worden tussen vrijetijdseconomie en natuur. De gemeente streeft ernaar dat gebruikers

meer bijdragen aan de instandhouding van natuur en landschap, zodat deze kosten niet volledig door de inwoners van de gemeente gedragen worden.

In de balansopgave is speciale aandacht nodig voor mobiliteit. Bestemmingsverkeer naar de kernen toe is juist gewenst omdat het levendigheid brengt. Onnodig doorrijverkeer door kernen, zoals Bergen en Aijen, kan wellicht beter naar de N271 worden geleid, met het oog op de leefbaarheid van inwoners.

Om als gemeente pro-actief te kunnen sturen op passende ontwikkelingen staat in dit programma een uitnodigingskader weergegeven. Dit omvat criteria waaraan kansrijke initiatieven moeten voldoen.

De gemeente wil ook duurzaamheid en toerisme steviger aan elkaar verbinden. Toerisme draagt bij aan duurzaamheid en andersom. We willen bezoekers van omliggende kernen en gemeenten stimuleren om meer de fiets te pakken wanneer zij de Bergense natuur bezoeken, door fietsers goed te faciliteren en actief uit te nodigen. Daarnaast willen we het energielandgoed inzetten om een meer bewuste bezoeker aan te trekken, door te communiceren over het energielandgoed en door aanbod rondom en in relatie tot het energielandgoed te stimuleren. Het is mogelijk interessant om de ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid te laten certificeren door de Green Destination award. De certificering zorgt voor bewustwording van toeristische ontwikkelingen in relatie tot duurzaamheid en kan voor consumenten een bevestiging vormen voor hun duurzame keuze voor verblijf of recreatie in Bergen.

Inwoners van Bergen zijn trots op hun omgeving, en dragen dit ook uit. Deze trots willen we verder laten groeien en consolideren. Zowel IVN, Staatsbosbeheer als het Limburg Landschap bieden hier programma's voor aan.

Opgaven

Concreet zijn de opgaven die dit speerpunt verder invullen:

- Behouden van een goede balans tussen drukte van recreatie, toerisme en de (draagkracht van de) leefomgeving.
- Verbeteren bijdrage dagrecreatie aan kosten die voor leefomgeving worden gemaakt (verbeteren balans lusten en lasten).
- Stimuleren duurzaam toerisme, o.a. bij het Energielandgoed Wells Meer en certificering Green Destination.

4.3 Zichtbaarheid van het gebied vergroten

De gemeente Bergen heeft toeristen en recreanten veel te bieden, maar het in de etalage zetten van het aanbod kan beter. Kansrijke doelgroepen dienen met een passende boodschap (positionering) aangetrokken te worden. Het afstemmen van de doelgroepen en communicatieboodschap met stakeholders is belangrijk, omdat daarmee de boodschap breder uitgedragen wordt.

De inhoud van de promotie dient goed afgestemd te worden met de uitvoeringsorganisatie(s). Er dienen meerjarige afspraken gemaakt te worden en een concrete opdracht gegeven te worden. Het is daarbij van belang dat de gemeente het beleid uiteenzet, en de invulling van de promotie overlaat aan de partij(en) die daarvoor aan de lat staan.

Regionaal samenwerken op het vlak van promotie verloopt nu moeizaam, maar is wel wenselijk. Wanneer andere gemeentes zich openstellen voor samenwerking, stelt Bergen zich constructief op.

Naast de promotie die via de uitvoeringsorganen loopt, kan de gemeente Bergen ook op eigen gelegenheid investeringen plegen in de bekendheid van, met name, de Maasduinen en de Maasheggen. Samenwerking met omliggende gemeentes, is daarbij logisch en de toegekende UNESCO status aan de Brabantse Maasheggen is kansrijk om op mee te liften. Er kunnen bijvoorbeeld gerichte opdrachten verstrekt worden aan de reeds actieve organisaties of de gemeentes kunnen iets op eigen kracht organiseren.

Vanaf de N271 is de kwaliteit van het gebied zichtbaar te maken door middel van het creëren van doorkijkjes en met behulp van bewegwijzering. De recreatiemogelijkheden en interessante natuur zouden beter uitgelicht kunnen worden en de dorpskernen mogen mooier aansluiten op de weg. Uit diverse stukken en gesprekken met stakeholders blijkt dat de potentie van de weg, als panoramaroute, nu niet wordt volledig benut.

Opgaven

Concreet zijn de opgaven die dit speerpunt verder invullen:

- Draagvlak organiseren voor positionering en doelgroep keuze;
- Versterken organisatiegraad van de promotie;

- Vergroten zichtbaarheid van de Maasduinen en Maasheggen.

4.4 Versterken van de samenwerkingen

Er is veel winst te behalen op het vlak van samenwerken in de gemeente Bergen en daarbuiten.

Om (aanbod)vernieuwing te laten plaatsvinden, legt de gemeente de rode loper uit voor initiatiefnemers. Binnen de gemeente integraal moet een can-do mentaliteit zijn wanneer passende initiatieven zich melden. Initiatiefnemers moeten actief door een proces geleid worden en worden middels een uitnodigingskader opgeroepen. Het zou van toegevoegde waarde zijn als ook non-profit organisaties (financiële) toegang hebben om aanbod te ontwikkelen.

Ondernemers hebben behoefte aan inspiratie en kennis, bijvoorbeeld om hun aanbod te verbeteren of om nieuw aanbod te ontwikkelen. Het organiseren van ontmoetingen, onderling en met de gemeente, is wenselijk, want ontmoetingen zijn de laatste jaren niet meer spontaan ontstaan en worden gemist.

De gemeente Bergen werkt samen met omliggende gemeenten binnen de Top van Limburg, de Gezondste Regio en grensoverschrijdend binnen Dynamic Borders. Deze samenwerking is erg effectief en koesteren we de komende jaren.

Opgaven

Concreet zijn de opgaven die dit speerpunt verder invullen:

- Actief aanjagen en (integraal) faciliteren van initiatieven;
- Vergroten van het zelf organiserend vermogen van de sector.

5 Regie op toeristische ontwikkeling

In dit hoofdstuk staan kaders aangegeven waarmee de gemeente regie wil voeren op passende toeristische ontwikkeling. In dit hoofdstuk beschrijven we welke keuzes hiervoor belangrijk zijn:

- Doelgroep: op welke recreanten en toeristen gaan we ons richten?
- Toeristisch profiel: waarmee wil de gemeente zich onderscheiden?
- Uitnodigingskader: wat zijn de kaders voor ontwikkeling?

5.1 Keuze prioritaire doelgroepen

In deze paragraaf richten we ons op de keuze voor de belangrijkste doelgroepen. In alle facetten van toeristische ontwikkeling (product, promotie) is het van belang om een heldere keuze te maken in doelgroepen.

Voor de gemeente Bergen zijn de toeristen vanuit Nederland, Duitsland en België belangrijk, die voor een dagje komen of willen verblijven. Echter welke beleving zoeken ze en wat spreekt hen aan in het toeristisch product? Om deze vraag te beantwoorden is een analyse van vraag en aanbod in Bergen uitgevoerd met behulp van de leefstijlvinder. Op basis van deze analyse kiest Bergen voor twee (clusters) van leefstijlen:

- Geïnteresseerde streek liefhebber van natuur en cultuur: verbindings- en inzichtzoeker;
- Liefhebber van eigentijds vermaak, winkelen en gezelligheid: harmoniezoeker.

Er is tevens een apart cluster van doelgroepen rondom het Leukermeer, met de verschillende vormen van watersport en het luxere en eigentijdse verblijf op vakantiepark Leukermeer: dit zijn de leefstijlen plezierzoeker en stijlzoeker.

Deze leefstijlen zijn kansrijke prioritaire doelgroepen in de gezamenlijke productontwikkeling en promotie.

De keuze voor deze leefstijlen is vooral bedoeld om te sturen op synergie tussen bezoekers en datgene wat Bergen te bieden heeft. En ook de synergie tussen dag- en verblijfsrecreatie. De gemeente nodigt dan ook vooral initiatiefnemers uit die plannen hebben gericht op deze doelgroepen, zie ook 'uitnodigingskader, paragraaf 5.3.

De doelgroepen uit de Leefstijlvinder

Voor dit programma maakten we gebruik van de Leefstijlvinder. De leefstijlen geven inzicht in het gedrag, waarden en behoeften van recreanten en toeristen op basis van psychologische en sociologische kenmerken. De leefstijlsegmentatie onderscheidt zeven doelgroepen, ook wel leefstijlen genoemd, met allemaal een eigen vrijetijdsprofiel. Dit zijn de zeven leefstijlen: Avontuur-, Plezier-, Harmonie-, Verbindings-, Rust-, Inzicht en Stijlzoekers. In bijlage 2 worden de leefstijlen nader toegelicht.

5.1.1 Waarom kiest de gemeente voor deze doelgroepen?

1. **Verbreiding naar nieuwe doelgroepen in de verblijfsrecreatie zorgt voor diversiteit.** Het huidige aanbodprofiel van de verblijfsrecreatie in Bergen is relatief eenzijdig en richt zich vooral op de verbindingszoeker en rustzoeker; doelgroepen die aan het einde van de product-life-cycle zitten en vaak minder besteden. Dit vraagt om een verbreding van het profiel naar de doelgroepen inzichtzoeker en harmoniezoeker; doelgroepen die qua waarden veel overeenkomsten hebben met de huidige doelgroepen, maar net wat meer kwaliteit en eigentijdsheid zoeken en bereid zijn om wat meer te besteden. Deze verbreding betekent vooral dat meer ingezet moet worden op natuurgerichte voorzieningen van kwaliteit en meer eigentijdse concepten.
2. **Doelgroepen passen bij Bergen.** De verbreding naar inzichtzoeker en harmoniezoeker past bij de kwaliteiten van Bergen: natuur, authentiek landschap, kleinschalige kernen en een buitenlandbeleving. Dat past bij de inzichtzoeker; zij verkennen graag de regio, wandelend, op de fiets en met hun camper. Ook bezoeken ze graag een galerie, landgoederen en erfgoed. Het beter nog bedienen van de harmoniezoeker met verblijfsaccommodatie zal zorgen voor synergie met de dagrecreatie, omdat ze graag gaan winkelen of een dagattractie bezoeken. Deze voorzieningen zijn ook voldoende aanwezig in Bergen of in de regio.
3. **Er is voldoende vraag.** Voor dagrecreatie geldt dat 70% van de bestedingen gerealiseerd worden door inwoners van de regio. De verbindings-, inzicht- en harmoniezoekers behoren onder inwoners van Bergen tot de grotere groepen. Ze vormen samen 53% van de inwoners. Ze zijn ook veel omvangrijker dan gemiddeld in Nederland. Ook in de omliggende gemeenten zijn deze leefstijlen relatief omvangrijk en dus is Bergen aantrekkelijk voor een dagje uit.
4. **Ondernemers profiteren.** Het meeste aanbod voor horeca en dagrecreatie is op dit moment ook aantrekkelijk voor de verbindingszoeker, inzichtzoeker en rustzoeker. Het aanbod mag nog beter worden afgestemd op vooral de inzichtzoeker en harmoniezoeker. De inzichtzoeker en de harmoniezoeker besteden gemiddeld meer aan hun daguitstap of verblijf dan bijv. de verbindingszoeker en rustzoeker.

Hoewel de rustzoeker ook welkom is en passend aanbod kan vinden in Bergen, kiest de gemeente in haar beleid niet actief voor deze leefstijl. Dit ligt in het feit dat deze groep weinig actief is, zich te veel achteraan in de product-life cycle bevindt en de gemeente zich juist wil gaan onderscheiden met meer innovatief en eigentijds aanbod. Dat betekent niet dat afscheid genomen wordt, maar dat meer gericht wordt op andere doelgroepen.

5.1.2 Conclusie kansrijke doelgroepen

Prioritaire leefstijlen zijn inzichtzoeker, verbindingszoeker en harmoniezoeker. Voor de omgeving Leukermeer geldt dat de stijlzoeker en plezierzoeker centraal staan. Zij worden in dit gebied ook goed gefaciliteerd.

Figuur 5.1: Prioritaire leefstijlen voor Bergen

5.2 Toeristisch profiel Bergen

Een toeristisch profiel helpt de gemeente en stakeholders om de doelgroep te overtuigen van de toeristisch-recreatieve kwaliteiten van Bergen. Het kiezen van een toeristisch profiel is vergelijkbaar met het inrichten van een etalage van een winkel; het geeft de belangrijkste kwaliteiten weer en is een uitnodiging om de rest van het aanbod te ontdekken. Een toeristisch profiel is daarmee dus ook nooit uitputtend en vergt keuzes maken.

In onderstaande afbeelding is weergegeven welke stappen genomen dienen te worden in het profileren van de het gebied. De zwart omliggende cirkel is de stap die in deze paragraaf gezet wordt. In het uitvoeringsprogramma worden de volgende te nemen stappen geagendeerd.

Afbeelding 5.2 Stappen in het profileren van een bestemming

5.2.1 Positionering Bergen als hart van de Maasduinen

De gemeente wil zich als volgt ontwikkelen en positioneren:

De gemeente Bergen ontwikkelt zich tot een kwalitatieve dag- en verblijfsbestemming. Bergen doet dit door zich te positioneren als 'het hart van de Maasduinen'.

Om deze positionering goed te laten landen, dient het merk De Maasduinen breder (niet alleen het Nationaal Park) geladen te worden en (nog) meer naamsbekendheid te verwerven. Hiervoor ligt ook een plan op tafel, vanuit de transitie van het Nationaal Park in een regionaal landschap, transitie Nationaal Park De Maasduinen – Groenblauwe kroon van Limburg. Er liggen kansen om op korte termijn het plan in gezamenlijkheid, met de stakeholders die zich committeren aan deze transitie, nader te concretiseren.

Het is belangrijk om draagvlak te krijgen voor deze positionering bij stakeholders. Het kan zijn dat sommigen zich niet herkennen in 'Het hart van de Maasduinen'. Bijvoorbeeld wanneer aanbod verder van het nationale park af ligt. Gezien de sterke merkpositie van de Maasduinen en de mogelijkheden die er liggen voor het regionale landschap, is deze keuze toch een logische. Van belang daarin is dat het merk 'De Maasduinen' goed en breed geladen wordt.

Verder uitbouwen van het profiel

Vanuit dit programma vrijetijdseconomie wordt voorgesteld om het merk 'De Maasduinen' te laden met de volgende waarden:

Unieke natuur en landschap

De Maasduinen vormen een uniek landschap, bestaande uit o.a. water (vennen, Maas, Maasplassen en beken) bossen, heide, stuifduinen, uiterwaarden met daarin de Maasheggen en woongebieden. Het gebied houdt niet op bij de grenzen van het Nationaal Park; de Maasduinen zijn beleefbaar in de hele regio.

Opgaven om deze waarde verder te versterken en uit te kunnen dragen:

- Het rivierduinengebied, de Maas en Maaspark Well moeten, ook in de beeldvorming, sterker aan elkaar verbonden worden onder de naam Maasduinen. Watersport wordt daarmee ook prominenter onderdeel van de Maasduinen-beleving.
- De Maasduinen moeten daadwerkelijk beleefbaar zijn. De goede wandel-, fiets-, paardrijdstructuren dienen in stand gehouden te worden en de beleving kan plaatselijk versterkt worden. Daarnaast is het interessant om te kijken naar de toegevoegde waarde van vaarroutes.
- Het verbreden naar andere vormen van buitensport is kansrijk bij het versterken van deze waarde. Bijvoorbeeld hardlopen, biowalks, kanoën en suppen passen erg goed bij het regionaal landschap De Maasduinen en de geformuleerde uitgangspunten (passend bij doelgroepen, balans etc.). Aandacht voor zoning is belangrijk. Niet alle buitensporten kunnen overal geaccommodeerd worden.

Rijke cultuur en historie

De Maasduinen herbergen veel verhalen. De Romeinen lieten hun sporen na, het gebied is felbevochten door de jaren heen en verhalen over het leven aan de Maas zijn interessant om te delen. De cultuur in het gebied is in sterke mate beïnvloed door de (historie van de) landbouw, het katholieke geloof en de ligging ten opzichte van Duitsland en de Maas. Kunst mag meer onderdeel worden van het profiel.

Opgaven om deze waarde verder te versterken en uit te kunnen dragen:

- De verhalen in het gebied dienen beter zichtbaar en beleefbaar te zijn. Het verknopen van aanbod aan elkaar en het opwaarderen van aanbod met verhalen biedt kansen. Amateur geschiedkundigen en particuliere musea kunnen een rol spelen hierin.

- Cultuur en historie in Bergen dient toegankelijk te zijn voor alle genoemde kansrijke doelgroepen, dus niet alleen voor de inzichtzoeker die graag alle details tot zich wil nemen, en daar de tijd voor neemt.

5.3 Uitnodigingskader initiatiefnemers

In de uitvoering van dit programma vrijetijdseconomie wil de gemeente nauw samenwerken met initiatiefnemers (o.a. ondernemers). De gemeente wil hierbij:

- Initiatiefnemers zo goed mogelijk faciliteren en het proces om tot een beoordeling te komen zo goed mogelijk stroomlijnen ('de rode loper'). De gemeente heeft een uitnodigende houding;
- Vooraf duidelijk maken wat een initiatief nu kansrijk maakt en welke uitgangspunten hierbij gehanteerd worden.

Toeristisch-recreatieve initiatieven zijn kansrijk wanneer ze invulling geven aan onderstaande uitgangspunten en behoeften.

Kansrijke initiatieven:

- Stimuleren de vrijetijdseconomie;
- Dragen op de betreffende plek bij aan het (in stand houden van het) voorzieningenniveau en daarmee de leefbaarheid;
- Dragen bij aan het met kwaliteit beleefbaar maken van het toeristisch profiel van Bergen, zie paragraaf 5.2;
- Richtten zich bij voorkeur op de doelgroep die past bij Bergen, namelijk de inzichtzoeker, verbindingszoeker en harmoniezoeker, zie paragraaf 5.1;
- Zijn qua schaal passend, dat wil zeggen dat ze aantoonbaar passen binnen de draagkracht van natuur, landschap en samengaan met de leefbaarheid in kernen.
- Gaan gepaard met maatregelen die zorgen voor balans. Dit betreft de locatie zelf als ook de eventuele externe werking (bijv. rondom mobiliteit);
- Dragen bij aan andere gemeentelijke doelen, zoals beschreven in de omgevingsvisie.

Bij de beoordeling van initiatieven is het belangrijk dat dit integraal plaatsvindt. Dat wil zeggen dat diverse disciplines binnen de gemeente een oordeel geven.

Wat betekent dit uitnodigingskader nu? De gemeente geeft hiermee aan terughoudend te zijn bij het (o.a. ruimtelijk) faciliteren van initiatieven die niet of onvoldoende passend zijn. Ook is er bij meerdere initiatieven de mogelijkheid om te kiezen voor het meest passende. Dat wil niet zeggen dat de gemeente op de stoel van de ondernemer gaat zitten, maar juist dat de gemeente stuurt op synergie in het totale aanbod, uitgaande van de (kern)kwaliteiten van Bergen en de Maasduinen.

Specifiek voor onderstaande deelsectoren geldt:

Verblijfsrecreatie: Om de bezettingsgraad van het bestaande aanbod met circa 10 % te laten stijgen wordt gericht op kwaliteitsverbetering en een hoger aandeel 'toeristische' overnachtingsmogelijkheden, met eigentijdse verhuurmogelijkheden. Daarnaast zal Bergen het aantal toeristische overnachtingsmogelijkheden uitbreiden door bestaande initiatieven te faciliteren. Ook particuliere verhuur draagt bij aan een authentieke beleving en heeft in zichzelf vaak een passende schaalgrootte. Bovendien profiteren particulieren zo direct mee van toerisme.

Dagrecreatie: De regio is voor de gemeente Bergen van groot belang als het gaat om dagrecreatieve voorzieningen. De gemeente Bergen focust vooral op het beter uitdragen van haar eigen 'DNA', met focus op initiatieven die buitenrecreatie beleefbaar maken (zie ook doelgroepen). Het aanbod mag diverser en beter worden ondersteund door horeca.

Agrarische bestemmingen. De agrarische sector kan bijdragen aan de doelen uit dit programma. Agrariërs kunnen hun activiteiten verbreden richting recreatie en toerisme. Dit is goed voor toeristische ontwikkeling, de toekomstbestendigheid van de agrarische sector en het behoud van de kwaliteit van het agrarische landschap. Op casusniveau kunnen, onder voorwaarden, mogelijkheden gezocht te worden voor herbestemming. De omgevingsvisie is terughoudend dit vlak.

6 Uitvoeringsprogramma

In dit hoofdstuk worden per speerpunt de opgaves weergegeven en de benodigde acties benoemd. Het hoofdstuk wordt besloten met aandachtspunten voor de borging van het uitvoeringsprogramma.

In het programma is er nu voor gekozen om acties niet te prioriteren. De reden hiervoor is dat het programma samen met de betrokken partijen uitgevoerd zal worden. Samen met stakeholders worden

acties opgepakt en verder uitgewerkt. De snelheid en prioritering worden gezamenlijk bepaald en zal deels samenhangen met de mogelijkheden van deze partijen.

Actie	Wat	Omschrijving	Planning
Speerpunt 1: Toekomstbestendig, divers en voldoende aanbod			
<p>Om het aanbod toekomstbestendig te ontwikkelen, wil de gemeente werken aan diversiteit en kwaliteit. Hierbij staan de onderstaande opgaven centraal:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Kwaliteitsverbetering van het horeca- en verblijfsrecreatieve aanbod; ■ Beleefbaar maken toeristisch profiel met dagrecreatieve voorzieningen, gericht op kansrijke doelgroepen; ■ Benutten koppelkansen met o.a. Energielandgoed Wells Meer, transitie Nationaal Park en Maaspark Well. 			
Actie 1	Revitaliseren verblijfsrecreatie	De gemeente Bergen gaat verder met het verbeteren van kwaliteit en perspectief, gericht op voorlopers, middenmoters en achterblijvers. De gemeente blijft hierbij actief samenwerken binnen de regio.	Korte termijn
Actie 2	Kwaliteitsverbetering horeca	Horecaondernemers organiseren twee keer per jaar een bijeenkomst over relevante thema's, in samenwerking met KHN.	Korte termijn
Actie 3	Beleefbaar maken van 'het hart van de Maasduinen'	Uitvoering geven aan de actiepunten uit (lopend) onderzoek naar dagrecreatie in samenwerking met het toeristisch-recreatieve veld en terreinbeherende organisaties. Dit leidt tot concrete initiatieven voor o.a. natuur, kunst en cultuurhistorie, agrotourisme, etc. De acties worden gecoördineerd door het toeristisch platform.	Middellange termijn
Actie 4	Blijvend investeren in routes	De gemeente bewaakt in samenwerking met de terreinbeherende organisaties de kwaliteit van de bestaande routestructuren en in afstemming met het toeristische veld wordt gezocht naar mogelijkheden om (thema)routes te realiseren om de beleving te versterken.	Korte termijn
Actie 5	Vergroten aanbod agrotourisme	Het regionale Platform Agrotourisme Noord-Limburg organiseert samen met de vrijetijdsondernemers in Bergen een manier om openstelling en bezoeken van boerenbedrijven met streekproducten te versterken. De agrarische sector inventariseert welke agrarische bestemmingen kansrijk zijn voor een toeristisch-recreatieve invulling en bespreekt met de gemeente wat hiervoor nodig is.	Middellange termijn
Actie 6	Benutten koppelkansen met Energielandgoed Wells Meer	De gebiedsontwikkeling Energielandgoed Wells Meer biedt kansen voor toerisme. Op deze plek komen veel bezoekers die in het te realiseren paviljoen kunnen leren over wat de gemeente allemaal te bieden heeft. De gemeente nodigt het toeristisch-recreatieve veld en inwoners uit om samen de kansen te inventariseren voor recreatie in dit gebied, en wil de uitvoering hiervan verder faciliteren.	Lange termijn
Actie 7	Benutten koppelkansen transitie Nationaal Park en Maaspark Well.	Ook de transitie van het Nationaal Park en Maaspark Well bieden kansen voor dit uitvoeringsprogramma. Het verbinden van de programma's aan elkaar is continue een aandachtspunt.	Korte termijn

Actie	Wat	Omschrijving	Planning
Speerpunt 2: Vrijtijdseconomie in balans met de leefomgeving			
Om toerisme in Bergen ¹⁰ passend te laten ontwikkelen wil de gemeente de volgende opgaven centraal stellen:			
<ul style="list-style-type: none"> ■ Behouden van een goede balans tussen drukte van recreatie, toerisme en de (draagkracht van de) leefomgeving. ■ Verbeteren bijdrage dagrecreatie aan kosten die voor leefomgeving worden gemaakt (beteren balans lusten en lasten). ■ Stimuleren duurzaam toerisme, o.a. bij het Energielandgoed Wells Meer en certificering Green Destination. 			
Actie 8	Spredien in ruimte en tijd	Op verschillende manieren vraagt spreiding in ruimte en tijd om continue aandacht en actie. De gemeente stemt hiertoe toeristische ontwikkeling af met: <ul style="list-style-type: none"> • Terreinbeheerders (o.a. SBB, Limburgs Landschap). Het bestaand beleid (o.a. Bioplan, zonering van rustgebieden) is leidend. Toezicht en gastheerschap zijn hier ook belangrijk, bijv. door inzetten van goed gastheerschap en voorlichting zodat de gast / bezoeker ook weet wat er van hem wordt verwacht (in gedrag). • Dorpsraden. Zo kan worden afgestemd welke initiatieven wel of niet gewenst zijn in het kader van leefbaarheid; • Marketingorganisaties; spreiding kan plaatsvinden door gerichte communicatie en inrichting van de marketing (bijv. nadruk op schouderseizoen / rustigere plekken); • Ruimtelijke ordening; bij de plaatsing van TOP's (Toeristische Overstap Punten) en andere faciliteiten houdt de gemeente rekening met (te) drukke plekken en zet in op spreiding. Dit biedt kansen voor ontwikkeling van andere delen van de Maasduinen. Concreet wordt gewerkt aan de verbetering van de parktoegangen bij De Hamert en Het Reindersmeer / Seurenheide. 	Korte termijn
Actie 9	Dagrecreanten dragen financieel bij aan behoud van natuur en landschap	De gemeente verkent samen met de terreinbeheerders en ondernemers welke instrumenten toepasbaar zijn om dagrecreanten te laten bijdragen aan de (toenemende) kosten voor toerisme. Deze instrumenten moeten bijdragen aan kwaliteit van de leefomgeving, De verkenning leidt tot een concrete uitrol van één of meerdere instrumenten.	Korte termijn
Actie 10	Verkennen certificering als 'Green Destination'.	De gemeente verkent de mogelijkheid om het certificaat 'Green Destination' te verkrijgen, dit als versterking van toeristische profilering van de gemeente Bergen, aan de hand van gebiedsontwikkeling Wells Meer. Het certificaat stimuleert daarnaast ook het ontstaan van andere initiatieven in Bergen op het vlak van duurzaamheid.	Lange termijn

Actie	Wat	Omschrijving	Planning
Speerpunt 3: Zichtbaarheid van het gebied vergroten			

¹⁰ De gemeente stemt op deze punten af in het bredere verband van de Maasduinen.

De gemeente Bergen heeft veel te bieden, maar het aanbod mag beter bekend worden. In het zichtbaar maken van het aanbod van Bergen, moet niet gekeken worden naar gemeentegrenzen; Bergen is onderdeel van een voor recreanten goed uitgeruste regio en voor de consument is het niet relevant waar de gemeentegrenzen liggen. Aan deze opgaven gaan we werken:

- Draagvlak organiseren voor positionering en doelgroep keuze;
- Vergroten zichtbaarheid van de Maasduinen en Maasheggen.
- Versterken organisatiegraad van de promotie.

Actie 11	Draagvlak creëren voor positionering en doelgroepkeuze	Er wordt samen met de stakeholders verdere invulling gegeven aan de propositie (de toeristische profilering en de doelgroepen). Het draagvlak hiervoor is van groot belang voor het succes. In een sessie worden stakeholders gevraagd om verder mee te denken in het concretiseren van aanbodontwikkeling en worden stakeholders geïnspireerd om de propositie zelf uit te dragen.	Korte termijn
Actie 12	Ontwikkelen promotionele toolbox	Stakeholders worden door het toeristisch platform voorzien van instrumenten om de profilering mede uit te kunnen dragen naar (toekomstige) gasten. Denk hierbij aan bijvoorbeeld folders, de mogelijkheid om evenementen aan te kondigen op evenementenborden, teksten, fotomateriaal, social media posts, overzicht van passend aanbod per doelgroep etc.	Korte termijn
Actie 13	Het landschap in de etalage van de N271	De N271 wordt doorontwikkeld als panoramaroute door de Maasduinen. Vanaf de weg is het landschap (Maas, rivierduinen, Maasheggen etc.) beter zichtbaar en door middel van bebording worden gebruikers gewezen op het bijzondere landschap waar zij doorheen rijden. De gemeente vraagt aandacht bij de provincie voor het aantrekkelijker en natuurlijker maken van de berm langs de provinciale weg en entrees naar de dorpen, bijv. het zaaien van wilde bloemen.	Middellange termijn
Actie 14	Regie op promotie	Het toeristisch platform Maasduinen vormt het aanspreekpunt voor de gemeente en voor stakeholders, als het gaat om promotie. Om deze rol uit te kunnen voeren dient; <ol style="list-style-type: none"> 1. De gemeente aanvragen voor ondersteuning bij toeristische initiatieven goed af te stemmen met of door te verwijzen naar het toeristisch platform. 2. Het platform intensief samen te werken met partijen die relevante content kunnen leveren. 3. Ingezet te worden op het vergroten van de participatie aan het toeristisch platform. De gemeente en het toeristisch platform Maasduinen maken daar gezamenlijk een plan voor. 	Korte termijn
Actie 15	Verbeteren opdrachtgeverschap aan promotionele uitvoeringsorganisatie	De gemeente maakt inspannings- of prestatieafspraken met de promotionele uitvoeringsorganisatie, die verbonden worden aan structureel budget voor promotie. Daarnaast wordt een overlegstructuur ingericht met de uitvoeringsorganisatie om voeling te houden met wat er gebeurt.	Korte termijn

Actie	Wat	Omschrijving	Planning
-------	-----	--------------	----------

Speerpunt 4: Versterken van de samenwerkingen			
<p>Er is veel behoefte aan samenwerking in de gemeente Bergen. Stakeholders in toerisme en recreatie geven aan dat zij behoefte aan hebben aan het verbeteren van de onderlinge samenwerking en de samenwerking met de gemeente. De gemeente ziet zichzelf als onderdeel van de toeristisch-recreatieve regio Noord-Limburg en de grensregio en werkt succesvol samen met de regio op het vlak van bestemmingsmanagement en bestemmingsontwikkeling. Aan deze opgaven gaan we werken:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Stimulering van initiatieven; ■ Vergroten van het zelf organiserend vermogen van de sector. 			
Actie 16	In stelling brengen gemeentelijke procesbegeleider initiatieven recreatie en toerisme	Een gemeentelijke procesbegeleider ondersteunt initiatieven voor aanbodontwikkeling op casusniveau en generiek niveau. Wanneer een initiatiefnemer zich bij de gemeente meldt, wordt deze gekoppeld aan de procesbegeleider. Deze senior medewerker helpt om de gemeentelijke procedures zo soepel mogelijk te doorlopen. Hij/zij kan putten uit de expertise van collega's uit diverse beleidsgebieden. Het gaat hier om initiatieven die significante impact hebben en complex zijn om te realiseren.	Korte termijn
Actie 17	Organiseren ontmoetingen	Ondernemers ontmoeten elkaar 2 keer per jaar, naar voorbeeld van het Toeristisch Café dat voorheen plaatsvond in de gemeente. Doel is om elkaar beter te leren kennen, zodat inspiratie en kennis gemakkelijker uitgewisseld worden. Ook wordt de voortgang van dit uitvoeringsprogramma weergegeven en gewerkt aan draagvlak voor de acties.	Korte termijn
Actie 18	Inrichten ontwikkelingsfonds	De gemeente verkent de mogelijkheid voor het inrichten van een ontwikkelingsfonds, waarbij jaarlijks budget beschikbaar wordt gesteld voor ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve sector. Binnen vast te stellen kaders kunnen stakeholders bij een dergelijk fonds toeristisch-recreatieve initiatieven indienen voor co-financiering vanuit de gemeente, met een maximale bijdrage vanuit de gemeente van 50% van de projectkosten. Hierbij kan het gaan om aanbodvernieuwing, productontwikkeling, bedrijfsontwikkelingsplannen, haalbaarheidsstudies of andersoortige projecten die de sector versterken. Het ontwikkelingsfonds biedt non-profit projecten kansen voor financiering en brengt stakeholders samen. Het college van B&W heeft de beslissende rol in het toekennen van de middelen.	Korte termijn
Actie 19	Verder vormgeven regionale samenwerking op het vlak van bestemmingspromotie.	Op het niveau van Noord-Limburg is het samenwerking binnen bestemmingspromotie moeilijk. Bergen ambieert dit wel en staat dus open voor kansen. De focus ligt echter op de coalitie van welwillenden. Daarnaast is het voor Bergen van belang in een samenwerking, dat de positionering van Bergen waarin de Maasduinen centraal staan, voldoende ruimte krijgt.	Korte termijn

6.1 Borging van het uitvoeringsprogramma

De verantwoordelijkheid voor dit uitvoeringsprogramma is breed belegd. De gemeente heeft het eigenaarschap en wil de rol van faciliterende en coördinerende partij aannemen, en de ondernemers in hun kracht zetten om te ondernemen. Om deze rol goed in te kunnen vullen is het volgende nodig:

- Ambtelijke capaciteit: binnen de gemeente dient ambtelijke capaciteit beschikbaar te zijn om acties te coördineren en uit te voeren. Deze capaciteit is vooral nodig binnen de afdeling economie, re-

creatie en toerisme. De gemeente heeft twee FTE beschikbaar op het gebied van economie. Een deel daarvan wordt ingezet voor toerisme en recreatie. Dit programma geeft de koers aan waar deze capaciteit op ingezet wordt. Ook vanuit andere disciplines is (op verzoek) commitment en capaciteit nodig.

- Breed draagvlak: er dient breed draagvlak te zijn voor het programma en de afzonderlijke acties. Aan dit draagvlak wordt continue gewerkt door regelmatig verslag uit te brengen en te toetsen of stakeholders aangehaakt zijn en blijven. De gemeente neemt hier de lead in.
- Financiën: de gemeente ziet verblijfsbelasting als doelbelasting. Met de realisatie van de pijlijnprojecten op het gebied van verblijfsrecreatie, een hogere bezettingsgraad door kwaliteitsverbetering van de bestaande parken, het versterken van de sector door middel van het Programma Vrijetijdseconomie en de voorgenomen vergroting van bijdragen door dagrecreanten, is de verwachting dat de bijdragen vanuit de sector zullen stijgen. Deze middelen bieden de basis voor gemeentelijke investeringen in de toeristisch-recreatieve sector.

De exacte financiële consequenties van dit programma worden duidelijk wanneer projecten concreet vorm krijgen. Projecten uit het uitvoeringsprogramma worden met stakeholders verder uitgewerkt, waarbij aandacht is voor verantwoordelijkheden, planning, kosten en financiering. Concrete projectvoorstellen waarbij een bijdrage vanuit de gemeente gewenst is, zullen getoetst worden aan het programma Vrijetijdseconomie en via de gebruikelijke bestuurlijke procedure behandeld worden.

Bijlage 1: Overzicht bronnen en geïnterviewde personen

Geïnterviewde stakeholders

Organisatie
Verblijfsrecreatie: Hoeve Maasduinen (Wellerlooi) en B&B Angelbeek (Afferden)
Centrummanagement Mosaique
Camping Roland (tevens vertegenwoordiging Recron)
Auberge de Papenberg
Terreinbeherende organisaties: Stichting Limburgs Landschap, gemeente Bergen en Staatsbosbeheer
Vakantiepark Leukermeer
Toeristisch Platform Maasduinen
Golfbaan Bleijenbeek
Jachthaven 't Leuken /Valkx Watersport
Klein Canada
Dorpsraden
Dorpsraad Aijen (geïnterviewd), Bergen, Nieuw-Bergen (geïnterviewd), Siebengewald, Dorpsraad Well, Wellerlooi (schriftelijke input ontvangen)

Geraadpleegde bronnen

Trends en ontwikkelingen

- Deel 2 van het Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2019. PleasureWorld NRIT, CBS, NBTC, CELTH.
- Trends en ontwikkelingen op de Nederlandse Vakantiemarkt 2020 – Continue Vakantie Onderzoek, NBTC-NIPO Research 2021
- Toeristische Trendrapportage 2016-2017 inclusief factsheets, ZKA Leisure Consultants.
- LISA data werkgelegenheid 2014-2018.
- Inkomen per gemeente en wijk, CBS 2017

Stukken gemeente Bergen

- Omgevingsvisie Bergen 2030, april 2019
- Aanbodlijst vrijetijdseconomie Bergen, januari 2021
- Economisch programma 2030 Gemeente Bergen.
- Masterplan Wells Meer 2019
- Ontwikkeling Maaspark Well (<https://www.maasparkwell.nl/>)
- Coalitieprogramma CDA-PK-VVD 2018-2022
- Kernrapport Natura2000-plan 2020-2026, Maasduinen, Provincie Limburg
- Transitie Nationaal Park De Maasduinen, Overlegorgaan Maasduinen (concept) gebiedsvisie Bleijenbeek, a.s.r. 2020

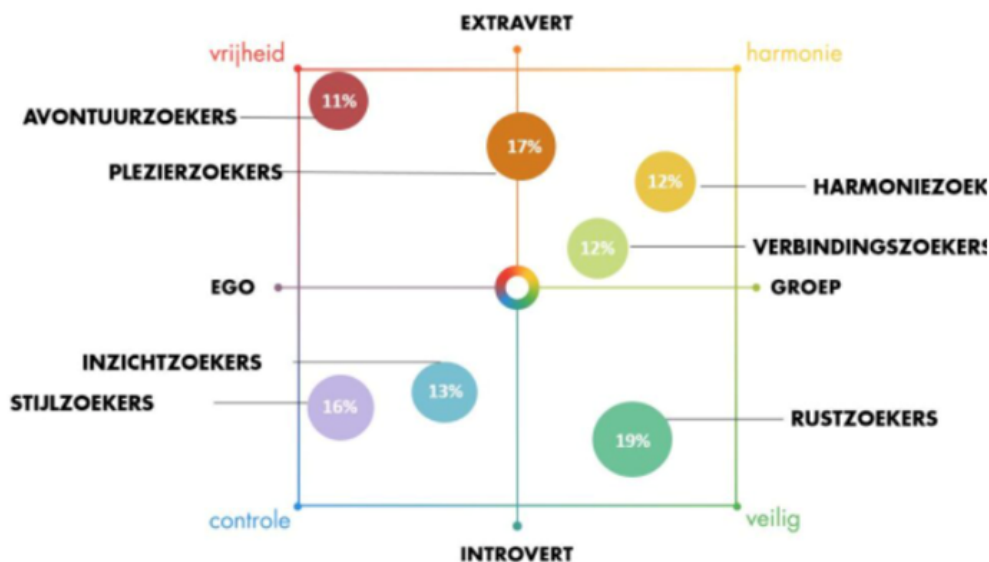
Stukken op niveau (Noord-)Limburg

- Economische Betekenis VTE Noord-Limburg, ZKA Leisure Consultants,
- Vitaliteitsscan Limburg 2016, ZKA Leisure Consultants
- Bezoek aan natuurgebieden in Limburg, NBTC-NIPO Research 2017.
- Continue Vakantie Onderzoek Limburg, NBTC-NIPO Research
- Koersdocument Regio Noord-Limburg
- Uitvoeringsprogramma 'de Gezondste regio' 2020-2023
- Uitvoeringsprogramma BGMM 2021-2023, Regiovisie BGMM
- Campermarkt in Limburg, Leisure Brains februari 2021
- Hotelmarktonderzoek Limburg, ZKA Leisure Consultants, februari 2018

Bijlage 2: De Leefstijlvinder

Voor de vraag en aanbodanalyse werd gebruik gemaakt van de Leefstijlvinder, ontwikkeld door SAMR Marktvinders (nu MarketResponse), in opdracht van acht provincies. De leefstijlen geven inzicht in het gedrag, waarden en behoeften van recreanten en toeristen op basis van psychologische en sociologische kenmerken. De leefstijlsegmentatie onderscheidt zeven doelgroepen, ook wel leefstijlen genoemd, met allemaal een eigen vrijetijdsprofiel. Dit zijn de zeven leefstijlen: Avontuur-, Plezier-, Harmonie-, Verbindings-, Rust-, Inzicht en Stijlzoekers. De zeven leefstijlen zijn weergegeven in onderstaand figuur.

Figuur B2 Model Leefstijlvinder, MarketResponse 2021

Wij lichten de zeven doelgroepen hierna kort toe.

Harmoniezoekers

Harmoniezoekers zijn hartelijke, gezellige mensen, met veel interesse in anderen. Ze omschrijven zichzelf als gemoedelijk, vrolijk en zachtaardig. In het leven hechten ze veel belang aan geborgenheid, gastvrijheid en vriendschap. Ze nemen de tijd voor het gezin, trekken er graag op uit met (of naar) familie, vrienden en kennissen, en vinden een goede relatie met burens en familie heel belangrijk. Het hoeft voor hen allemaal niet zo vreemd; doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg.

Verbindingszoekers

Verbindingszoekers zijn, bovenal, geïnteresseerd in anderen. Het zijn behulpzame, evenwichtige mensen die zichzelf omschrijven zichzelf als 'gewoon' en hartelijk. Voor Verbindingszoekers zijn gastvrijheid, sociale verbondenheid en 'doe maar gewoon' belangrijke waarden. Ze vinden het dan ook belangrijk om een goede relatie te onderhouden met burens en familie, met harmonie en gezelligheid. Er voor elkaar zijn, dat is toch hartstikke normaal?

Rustzoekers

Rustzoekers vinden zichzelf hele gewone mensen. Ze omschrijven zichzelf als kalm, behulpzaam, bedachtzaam en zachtaardig. Ze houden van rust en regelmaat, en voelen zich het meest op hun gemak in hun eigen, vertrouwde omgeving. Ze vinden het fijn als ze lekker hun eigen gang kunnen gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Ze houden ervan om op hun gemak thuis te zijn, een beetje te tuinieren, te klussen en tv te kijken. Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg.

Inzichtzoekers

Inzichtzoekers zijn bedachtzame, serieuze en intelligente mensen. Ook omschrijven zij zichzelf als evenwichtig en zakelijk. Ze vinden het niet erg om alleen te zijn, want dan kunnen ze mooi hun eigen gang gaan. De rust en ruimte om hen heen die ze daardoor verkrijgen vinden ze fijn. Belangrijke waarden voor Inzichtzoekers zijn rationaliteit, daadkracht, privacy/rust en 'doe maar gewoon'. Maar ook vrijheid om te doen wat ze willen is erg belangrijk voor ze. Als ze niet op pad gaan naar culturele activiteiten of natuur, dan vinden ze het ook heerlijk om rustig thuis te zijn, een beetje te klussen, TV te kijken en het nieuws te volgen. Ze houden van informatie; 'meten is weten'!

Stijlzoekers

Stijlzoekers zijn intelligent, zelfverzekerd en doelgericht. Ze hebben een sterk karakter, en omschrijven zichzelf ook wel als zakelijk, ondernemend en leidinggevend. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. En die waarderen dat de Stijlzoekers zeggen waar het op staat, ook als anderen het daar misschien niet mee eens zijn. Stijlzoekers gaan ervoor in het leven: zowel in hun werk, als in hun vrije tijd worden ze graag geprikkeld, en zoeken ze de uitdaging op. Verveling is niet aan hen besteed. Liever besteden ze hun tijd aan sporten en feesten. Gáán!

Avontuurzoekers

Deze recreanten zijn creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Ook omschrijven ze zichzelf als intelligent en ondernemend. Ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven.

Plezierzoekers

Plezierzoekers zijn spontaan, vrolijk en gezellig. Ook omschrijven ze zichzelf als avontuurlijk, impulsief en eigenwijs. Waarden die ze belangrijk vinden zijn uitdaging, uniek zijn en succes in het leven. Ze hebben het liefst veel mensen om zich heen, en trekken er dan ook graag op uit met familie, vrienden en kennissen. Ze houden van leuke dingen ondernemen: voor hen staat plezier hebben in het leven op nummer één. Een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd!